

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Věc umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Po odčerpání vody ze dna (cca 50 cm) bylo zjištěno, že studna je odshora až dolů postavena z pískovcových kvádrů, ve spodní části velmi masivních, kladených nasucho, bez použití jakéhokoliv pojiva. Do dna studny, tvořeného písčitém materiálem promíšeným s úlomky cihel a dřev, byla zkušebně zaražena geologická sonda do hloubky cca 50–60 cm. Z tohoto důvodu se přikročilo k odčerpání veškeré vody ze studny a průběžnému čištění a odebrání dna (obr. 126). Veškerý odebraný materiál ze dna studny byl ukládán do barelů a následně byl podrobně zkoumán a tříděn. Tímto způsobem se podařilo snížit dno studny o dalších 40 cm a z vytěženého „zásypu“ získat cca 150 ks zlomků keramiky (převážně ze 17.–18. století), zvířecích kostí, částí želez a kusy dřev. Všechny tyto nálezy budou předmětem dalšího zpracování.

Dno studny bylo sníženo až po její základ tvořený masivním základovým dubovým rámem, který nesl celou konstrukci. Nacházelo se v hloubce 605 cm a sestávalo z naplavených písků, které sloužily jako přirozená filtrace vody.

Kromě průzkumu studny byly sledovány i výkopy pro uložení přípojek a kanalizace v zadní části traktu domu č. 41 ve směru do Zelného trhu. Výkopy byly vedeny v hloubce 70–205 cm v původních rýhách, s výjimkou koncové části při vyústění do Zelného trhu. Zde byla provedena pouze fotodokumentace a stratigrafická měření, protože se jednalo o výkopy vedené v navážkových a již jednou narušených vrstvách.

Archeologický výzkum zadní části traktu č. p. 41 přinesl zajímavý poznatek nálezem unikátní kamenné studny. Studna objevená v zadní části traktu domu měla původní hloubku 605 cm, vnitřní průměr 97–103 cm a byla celá postavena na masivním dubovém trámu víceméně čtvercového půdorysu. Zdivo studny bylo zhotoveno z pískovcových kvádrů a opracovaných kamenů. Zejména ve spodní části studny, kde byly použity opracované kvádry o rozměrech 40 x 25 cm, je možné uvažovat i o jejich původním umístění například v městském opevnovacím systému. Směrem k ústí studny již byly kameny menší, převážně nepravidelného tvaru. Otázkou zůstává datování vzniku studny, můžeme ji rámcově zařadit do 17.–18. století. Tomu by odpovídal i zlomkový keramický materiál objevený u dna studny, jenž bude předmětem dalšího zpracování.

Miroslav Vaškových

Literatura

Fišer, B. 1921: *Uherské Hradiště. I. Topografie.* Uherské Hradiště: Karel Novotný.

Resumé

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště). Barock. Brunnen. Rettungsgrabung.

UHERSKÉ HRADIŠTĚ (OKR. UHERSKÉ HRADIŠTĚ)

Ulice Menclovice, parc. č. 1168/3; 110/14. 19. století. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: linie mezi dvěma body S-JTSK: 1. (X-538080.2110, Y-1180614.0730), 2. (X-538 140.4670, Y-1180 784.3387).

V souvislosti s rekonstrukcí kanalizace došlo v září až listopadu 2012 k archeologickému dohledu na trase výkopu v ulici Menclovice, a to od jejího vyústění na Moravním náměstí (na severu) až po šachtu u domu číslo popisné 962 (na jihozápadě; obr. 127:1). Jednalo se o liniový výkop o délce 180 m, šíři minimálně 1 m. Hloubka výkopu dosahovala od 4,5 m na severu po maximálně 3,0 m na jihozápadě. Lokalita se nachází na severozápadě katastru Uherského Hradiště, mimo historické jádro, ale ještě v ochranném pásmu městské památkové zóny. Jednalo se původně o nezastavěnou plochu předměstí západně středověkých a posléze barokních hradeb, ze severu a západu ohraničenou meandrující Moravou. Odpadní vrstva v místě vyústění ulice Menclovice z Moravního náměstí vznikla na vnější straně někdejšího barokního bastionu. Z vrstvy byly získány tři novověké střepy (včetně zlomku z porcelánové pokličky), datované do 19. století (Menoušková 2012a).

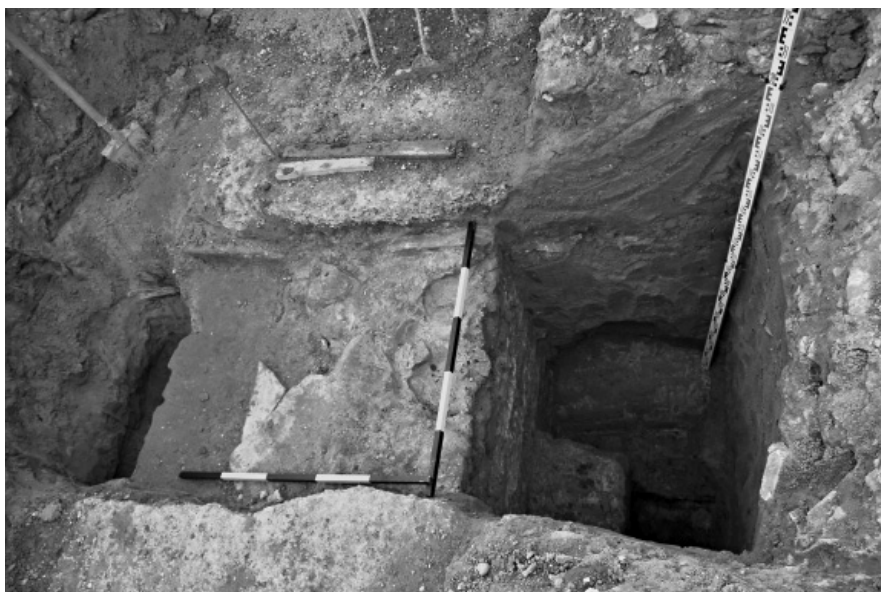
Ulice Žerotínova, Na Baště, Dlouhá, parc. č. 653/14; 653/13, 653/10. Pozdní středověk, novověk. Město. Záchranný výzkum.

Lokalizace: dvě linie vymezené body S-JTSK: úsek ul. Žerotínova – Na Baště 1. (X-537937.00, Y-1180766.00), 2. (X-538033.00, Y-1180761.00), 3. (X-538034.00, Y-1180802.00), 4. (X-538059.00, Y-1180816.00), 5. (X-538064.00, Y-1180813.00); úsek ul. Dlouhá – Na Baště 1. (X-537950.00, Y-1180901.00), 2. (X-537979.00, Y-1180964.00), 3. (X-538030.00, Y-1180976.00), 4. (X-538036.00, Y-1180951.00), 5. (X-538040.00, Y-1180911.00).

V souvislosti s opravami kanalizace došlo v listopadu až prosinci 2012 k archeologickému dohledu na trase výkopů na severozápadě intravilánu města. Jednalo se o úsek ulic Žerotínova – Na Baště a ulic Dlouhá – Na Baště (obr. 127:2, 3). Nadmořská výška se pohybovala mezi 178,55–178,87 m n. m.

Výkop v úseku Žerotínova – Na Baště začínal při vyústění ulice Žerotínova z křižovatky s ulicí Dlouhou, pokračoval západním směrem a od křižovatky s ulicí Na Baště dále na jih k šachtě před parc. č. 438, odtud jihozápadním směrem k šachtě uprostřed parku. Celková délka tohoto úseku činila 165,7 m, výkop dosahoval minimální šíře 1,2 m a hloubky kolem 2–3 m. Ulice Na Baště je k roku 1803 připomínána jako Žabárna – Froschlackgasse, později jako Antonínská (Čoupek 1984, 9) s odkazem na označení barokního bastionu, který zde sával a jehož půdorys je stále patrný v parcelaci dané oblasti. Jednalo se původně o nezastavěnou plochu západně středověkých hradeb, ze severu a západu ohraničenou meandrující

Obr. 128. Uherské Hradiště, Velehradská třída. Barokní hradba.
Abb. 128. *Uherské Hradiště, Velehradská-Straße. Barock-mauer.*

Moravou. Oblast nebyla dotčena středověkou zástavbou, byla však využita po roce 1655, resp. 1658, kdy došlo k výstavbě předsunuté linie barokního opevnění – bastionu č. 7, sv. Antonína. Návrh konceptu barokního opevnění je přičítán Giovannimu Pieronimu, císařskému pevnostnímu staviteli. Stavební práce vedl tehdejší velitel pevnosti Diego Sebastian de Massonis, a to v duchu zásad novoitalské a staroholandské inženýrské školy (Rašticová, Čoupek 2007, 107). Veduta města od anonymního autora z roku 1670 zachycuje bastion sv. Antonína v prostoru ulice Žerotínova a zejména v ulici Na Baště jako dostavěný. Při archeologickém dohledu výkopu byly v celé délce ulice Žerotínova a v severní části ulice Na Baště (zde doznivaly) zaznamenány různě mocné vrstvy s výskytem cihel či jejich zlomků, které neprovázely žádný datující materiál (zvláště V6, V8, V9a–b, V11). Byly zjištěny od hloubky 0,3–0,4 m pod povrchem, nejčastěji do hloubky 0,6–1,2 m. S ohledem na vývoj osídlení této části města je lze s velkou pravděpodobností spojit s přítomností, popřípadě destrukcí bastionu (eventuelně strážního objektu) a vročit je tak nejdříve do 2. poloviny 17. století s přesahem do celého období novověku, tj. až do 19. století (Menoušková 2012b).

Ve střední části délky ulice Žerotínova byly tyto vrstvy zaznamenány až na dno výkopu, tj. do hloubky 2,2 m. Zde byly kompaktní a tvořily souvislou plochu o délce 3–4 m. S ohledem na pažení výkopu je však nebylo možné blíže prozkoumat. Nelze proto vyloučit, tak jako v případě ulice Dlouhé (viz níže), že se jednalo o pozůstatky strážního objektu. Jednalo se o GPS souřadnice 49°07'003"N a 17°45'699" E. Rovněž ve střední části délky výkopu, tj. před parcelním číslem 362, č. p. 239, byl z hloubky kolem 1 m pod současným povrchem získán kvalitně zpracovaný keramický soubor 20 ks střepů barokního stáří (17. století). Zaznamenána byla také minimálně jedna požárová vrstva (V12). Větší část výkopu v ulici Na Baště byla archeologicky negativní.

Výkop v úseku Dlouhá – Na Baště začínal v křižovatce s ulicí Sojákovou, pokračoval na jihozápad a západ po celé délce ulice Dlouhé. Od křižovatky s ulicí Na Baště vedl na sever, k šachtě u parc. č. 1683. Délka tohoto úseku činila 187,5 m. Jednalo se o liniový výkop o šíři minimálně 1,2 m a hloubce 2–3,2 m. Největší hloubky rýha dosahovala v křižovatce s ulicí Sojákovou. Počátek výkopu byl situován v těsném, západním sousedství dosud stojícího úseku středověké hradby. Podle dochovaných vedut, ale i náleзовé situace lze předpokládat, že probíhal zčásti po trase vodního příkopu. Ten před křížením s ulicí Na Baště přetnul a zamířil na sever (ulice Na Baště) do nezastavěného prostoru mezi středověkou a barokní hradbou. Podle stavebně historického průzkumu (Gardavský 1978) je možné v jižní části ulice Na Baště (při západní uliční čáře) předpokládat linii barokní kurtiny, která propojovala bastion č. 7 sv. Antonína s bastionem č. 8 sv. Ignata, který je také datovaný po roce 1658. Ten se původně nacházel v prostoru jižní části ulice Na Baště a západní části dnešní ulice Dlouhá. Již zmíněný stavebně historický průzkum však tento bastion sv. Ignata označuje za porušený, což podporují i negativní výsledky archeologického dohledu liniového výkopu v tomto úseku.

Nejvýznamnější náleзовé situace a movité archeologické nálezy (keramika, zvířecí kosti, břidlicová deska, dřevěné hroty kůlů) byly získány v počátečním úseku ulice Dlouhé. Od křižovatky této ulice s ulicí Na Baště již byly zaznamenávány jen sporadické, recentní vrstvy. Náleзовá situace na počátku výkopu (od křižovatky ulic Sojákova a Dlouhá) korespondovala s poznatky zjištěnými archeologickým výzkumem při opravě navazující kmenové stoky na přelomu let 2007–2008 (Menoušková 2009). Provázelo ji celkem 5 kusů hrotů dřevěných kůlů, které tvořily součást opevnění vodního příkopu. Vzhledem k torzovitosti nálezů nebylo možné dát materiál na dendrochronologickou analýzu, hroty je možné datovat jen nepřímou na základě analogií s nálezem z let 2007–2008 do 15.–17. století (Menoušková 2009), kdy docházelo k opravám hradeb. První kůl se podařilo za-

Obr. 129. Uherské Hradiště (k. ú. Sady), ulice Vřesová, Malostranská. Oprava kanalizace (stoka BVII-1a, BVII-1a-1), říjen – listopad 2012. Poloha liniových výkopů.

Abb. 129. Uherské Hradiště (Kat. Sady), Vřesová- und Malostranská-Straßen. Reparatur der Kanalisation (Kanal BVII-1a, BVII-1a-1), Oktober – November 2012. Position der Liniengraben.

chytit na počátku výkopu při západním profilu, tj. na GPS souřadnicích 49°07'005"N a 17°45'701"E. Poslední, tj. pátý z kůlů, byl zaznamenán na 33. metru délky výkopu, a to na GPS souřadnicích 49°06'980"N a 17°45'682"E, 4,5 m severozápadně od dosud stojící hradby, v hloubce 2,7 m od povrchu. Dále již kůly zachyceny nebyly.

Na GPS souřadnicích 49°04'790"N a 17°47'390"E se na 7. metru délky výkopu v ulici Dlouhé 0,6 m pod povrchem podařilo zachytit novověkou na maltu stavěnou cihlovou zeď, která pokračovala dále: 1) již mimo vlastní výkop západním směrem pod těleso vozovky a 2) jižně po trase výkopu. Dosahovala délky minimálně 9 m a výšky 0,6–0,8 m. Šíře zdi zůstala neověřena. Již předchozími výkopy inženýrských sítí byla porušena, proto byla následujících 7 m sledována jako destrukce a nelze stanovit její skutečnou délku.

Souběžně byla ve výkopu zajištěna opracovaná břidlicová deska se stopami malty patrně související s objektem. Ve vrstvě nacházející se pod tělesem zdi byly zaznamenány nálezy keramiky datovatelné do 16.–17. století. Zeď, resp. cihlový objekt, je tedy stratigraficky

mladší, ač prozatím bez přesnějšího datování. Na veduté města z 20. let 18. století jsou zděné, cihlové stavby – skladiště a strážní objekty (situované převážně kolmo ke středověké hradbě, v prostoru mezi středověkým a barokním opevněním) – znázorněny ve východní části města, kterou veduta zachycuje. Analogicky lze usuzovat, že se nacházely i v dalších bastionech (v našem případě na západě). Hypoteticky je možné zachycené zdivo přiřadit budově této funkce, přičemž obytný objekt v prostoru těsně za vodním příkopem, mezi středověkými a barokními hradbami, lze zcela vyloučit. Také cihlové zdivo napovídá, že se jednalo o stavbu strategičtějšího významu, která měla odolat i případnému požáru (Menoušková 2012b).

Dana Menoušková

Resumé

Uherské Hradiště (Bez. Uherské Hradiště)

Menclovice-Straße, Parz. Nr. 1168/3; 110/14. 19. Jahrhundert. Stadt. Rettungsgrabung.

Žerotínova-, Na Baště-, Dlouhá-Straßen, Parz. Nr. 653/14; 653/13, 653/10. Spätmittelalter, Neuzeit. Stadt (Wassergraben, Bastionen, Wachhaus/Depo, Pfähle). Rettungsgrabung.

Literatura

Čoupek, J. 1984: *Seznam ulic města Uherské Hradiště*. Uherské Hradiště: Okresní archiv.

Gardavský, Z. 1978: *Uherské Hradiště. Předpokládaný vývoj území a opevnění historického jádra*. Rkp. stavebně historického průzkumu. Uloženo: archiv archeologického oddělení Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

Menoušková, D. 2009: *Uherské Hradiště (Promont / SVAK) – ul. Dlouhá, Sojákova*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 779/09. Uloženo: archiv archeologického oddělení Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

Menoušková, D. 2012a: *Uherské Hradiště – Menclovice. Rekonstrukce kanalizace, stoka AV-2*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 806/12. Uloženo: archiv archeologického oddělení Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

Menoušková, D. 2012b: *Uherské Hradiště – ul. Žerotínova, Dlouhá, Na Baště. Oprava kanalizace, stoka AV-6a, AV-6c, 1. část*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. 808/12. Uloženo: archiv archeologického oddělení Slovákého muzea v Uherském Hradišti.

Rašticová, B., Čoupek, J. 2007: *Pevnost Uherské Hradiště*. In: J. Čoupek (ed.): *Uherské Hradiště: královské město na řece Moravě*. Uherské Hradiště: Město Uherské Hradiště, 101–118.